

Óscar Abril Ascaso: «La separació entre ciències i humanitats és un error»

Publicat per [Interacció](#) [1] el 21/05/2017 - 10:43 | Última modificació: 17/10/2017 - 09:33

Óscar Abril Ascaso és llicenciat en Història de l'Art. En la seva trajectòria professional ha produït i gestionat projectes culturals en els àmbits de les arts visuals, els nous mitjans tecnològics, l'art sonor o el pensament contemporani. Actualment és director d'Innovació, Coneixement i Arts Visuals a l'Ajuntament de Barcelona, el departament que impulsa la ciència ciutadana a la ciutat.

Com neix l'interès d'una institució com l'Ajuntament de Barcelona per la ciència ciutadana?

Podríem dir que aquest interès neix l'any 2012, quan l'Ajuntament recull una pràctica que es duia a terme des de feia dues dècades en alguns museus de la ciència, i que consistia a treballar amb la ciutadania. Es tracta d'un interès indissociable d'una tendència social i política global que, en el marc d'una voluntat de regeneració democràtica, apunta a la necessitat que la ciutadania coparticipi en el desplegament de les polítiques públiques. L'emergència de la ciència ciutadana és un fenomen que cal contextualitzar precisament en aquest moment polític, social i cultural, del qual l'Ajuntament de Barcelona és avui un abanderat a nivell europeu.

La ciència ciutadana genera unes dinàmiques noves que són força diferents de les maneres de fer en una administració més tradicional. És gaire complicat introduir aquestes dinàmiques en el món institucional?

Partint de la premissa que res no és senzill, no ens està costant tan com podria semblar, fonamentalment perquè ens trobem amb dues confluències interessants. La primera, més específica, en la qual se centra el treball d'aquesta Direcció, es basa en la micropolítica, en el treball empíric, en l'assumpció de l'assaig i error per avançar. Personalment, penso que les institucions públiques no s'han d'entendre a si mateixes només com uns dispositius de gestió, sinó que també han de tenir una vocació productora, han d'il·luminar els fenòmens socials emergents. En aquest sentit, una experiència com l'Oficina de Ciència Ciutadana, que és pionera no només al nostre país o a l'estat espanyol sinó en el context europeu, és un bon exemple. La segona confluència té un caràcter més global. En aquests moments, a Barcelona, la dimensió de la innovació social està més desenvolupada que la de la ciència cultural. Un exemple molt clar d'això és el projecte decidim.barcelona [2], que ha obert el propi pla d'actuació municipal a la coparticipació de la ciutadania. El treball d'aquesta Direcció en l'àmbit de la ciència ciutadana té una correspondència directa amb aquests projectes d'innovació social que està impulsant l'Ajuntament.

Com articuleu els projectes de ciència ciutadana des de l'Ajuntament de Barcelona?

En el món de la ciència ciutadana cada cas té les seves pròpies lògiques, que depenen del context territorial, dels seus recursos específics i de les seves necessitats particulars. Aquestes lògiques determinen la millor manera de procedir en cada cas. És cert que en el context de la ciència ciutadana, existeix la voluntat de confegir un decàleg amb uns estàndards de protocols i funcionament. Això és interessant, però des del meu punt de vista, la preservació de l'autonomia de cada cas, territori i comunitat també és molt important. A banda d'aquestes consideracions, també intentem ser molt porosos al que s'està fent en altres contextos (altres ciutats i altres països) per millorar la nostra actuació. I també ens sembla fonamental optimitzar els resultats d'aquests processos participatius per transformar-los en polítiques públiques reals. Aquesta és una preocupació molt particular d'aquesta Direcció, no només en el cas de la ciència ciutadana sinó des d'una perspectiva molt més àmplia. Per exemple, el [Repte Canòdrom Barcelona](https://repte.canodrom.barcelona) [3], que s'està duent a terme al canòdrom de Sant Andreu, comparteix aquesta inquietud: com podem interpel·lar des de l'Ajuntament a les comunitats de base, al teixit d'innovació, perquè siguin aquestes mateixes comunitats les que ens proposin quins reptes es veuen en disposició de solucionar, de manera que les aportacions de la ciutadania es puguin convertir en política pública.

Quina és l'estratègia de futur de l'Ajuntament de Barcelona respecte l'Oficina de Ciència Ciutadana?

Per una banda, l'Ajuntament està impulsant el pla de barris, i entenem que la ciència ciutadana és un instrument més a disposició d'un pla d'aquestes característiques. D'altra banda, des d'aquesta Direcció no només tenim en compte el desenvolupament d'eines digitals tant de software com de hardware, sinó que entenem que la tecnologia és el nostre marc general d'actuació. Aquesta visió la despleguem entenenent-nos a nosaltres mateixos com un espai de confluència entre Art, Ciència, Tecnologia i Societat. Tenim la voluntat de propiciar línies de transversalitat i d'hibridació entre tots aquests àmbits. L'antiga reivindicació de John Brockman, amb el projecte [edge.org](#) [4], d'una tercera cultura en la qual conflueixin les humanitats i les ciències és justament un dels nostres objectius. En aquest sentit, l'Oficina de Ciència Ciutadana és una trinxera avançada respecte d'aquesta vocació.

El fet que la gestió dels àmbits de ciències i humanitats estiguin sota el mateix paraigües no és gaire habitual en les estructures de les institucions públiques. Com valoreu aquesta voluntat de transversalitat de l'Ajuntament de Barcelona?

Des d'aquesta Direcció estem convençuts que la complexitat actual dels fenòmens socials i culturals és impossible d'abordar des d'una sola perspectiva. Però no és només una qüestió de necessitat en termes de gestió, sinó que entenem que tota política d'innovació ha d'operar transversalment respecte dels fenòmens socials i culturals. En aquest sentit, hem d'estar molt atents a les directrius europees actuals, que apunten a la necessitat de desenvolupar un model de quàdruple hèlix en què puguin convergir el sector públic, el sector privat, els centres de recerca i la ciutadania. Per a nosaltres és fonamental assumir una part de la responsabilitat de dur tot això a terme. D'altra banda, jo sóc dels que defenso que la pràctica científica té una dimensió de creativitat. A més, quan parlem de ciència, també ens referim a les ciències socials. Des del meu punt de vista, per tant, la separació entre ciències i humanitats és un error, un error que prové d'una modernitat que paulatinament va anar entenenent aquesta qüestió des d'una perspectiva equivocada. Jo crec que en aquests moments, com a resultat de l'emergència de determinats contextos de pensament postestructuralista, neomaterialista o fins i tot postfeminista, estem en vies de superar aquesta divergència. El mateix succeeix amb la diferència entre raó i sentiment. Estem en un moment de revisió d'aquestes dicotomies falsament obertes, en el qual s'està tornant a mirar tot des d'una perspectiva integrada. Des d'aquesta Direcció, entenem que és així com hem d'operar.

L'Ajuntament de Barcelona és pioner en l'àmbit de la ciència ciutadana. Està en contacte amb altres ciutats en què s'estigui treballant des de l'administració local en aquesta mateixa línia?

Fa pocs mesos vam acollir l'assemblea de [l'Associació Europea de Ciència Ciutadana](#) [5]. Estem, per tant, en contacte amb el context europeu, que és on se situa l'epicentre del desenvolupament de la ciència ciutadana. També estem en contacte amb entitats que treballen en ciència ciutadana en el context de l'estat espanyol: Madrid, sens dubte, i molt particularment Saragossa, amb el Centre d'Art i Tecnologia Etopia i la [Fundació Ibercivis](#) [6]. Una mostra de la projecció que l'oficina de ciència ciutadana està tenint en un context global és el fet que Geoffrey Haines-Stiles, productor d'un programa de divulgació científica mític com Cosmos, va venir fa poc a Barcelona i va entrevistar Josep Perelló, Diana Escobar i les persones que estan més directament implicades en el projecte de ciència ciutadana.

Aquesta idea d'establir connexions entre ciutats lliga amb la visió que les ciutats seran actors cada vegada més rellevants dins dels estats, i que fins i tot en el futur es tendirà a una configuració de l'estructura política internacional que sigui més aviat una xarxa de ciutats, que no pas un conglomerat d'estats com el que coneixem actualment.

Estic molt d'acord amb aquesta mirada. Jo crec que el futur de les nostres societats i dels nostres règims democràtics depèn en gran mesura de la capacitat que tinguem d'invertir la jerarquia actual. Gran part del nostre futur no passa per una concepció vertical supraestatal, sinó que pivota en la política de proximitat. I en el desplegament d'aquest concepte de política de proximitat, el marc fonamental és la ciutat, entesa com un conglomerat d'altres instàncies: barris, districtes, etc. En la voluntat d'invertir aquesta lògica és on resideix actualment una gran part de la salvaguarda de la pròpia democràcia i del projecte europeu. En última instància, estem parlant de la restitució d'un pacte social segons el qual la ciutadania no ha de tenir un paper passiu en la construcció social. I Barcelona està jugant un rol important en la creació d'aquesta xarxa de ciutats. No és casual que estiguem mantenint aquesta conversa a Barcelona, perquè ha estat sempre una ciutat amb un motor organitzatiu molt potent. Així hem entès sempre la nostra capacitat de crear ciutat, comunitat i territori.

És difícil aconseguir que la ciutadania participi en projectes de ciència ciutadana impulsats per l'Ajuntament? Quina rebuda estan tenint les propostes a nivell de participació?

Quan parlem de l'interès de l'Ajuntament de Barcelona a convertir la ciència ciutadana en política pública, no estem parlant de convocatòries desplegades verticalment amb una interpel·lació general. Estem treballant en termes d'escala, anant directament als contextos empírics, al territori, a les comunitats. Aquesta és l'única manera per mitjà de la qual el ciutadà se sent realment interpel·lat, bàsicament perquè així podem abordar problemes relacionats directament amb el seu propi territori. Aquesta dimensió molecular és fonamental. Per altra banda, cada vegada hi ha més consciència dels problemes i conflictes ambientals. La ciutadania no vol i no pot quedar-se amb els braços creuats davant d'una realitat cada cop menys incontestable. Aquesta consciència ha estat la base del desplegament de la ciència ciutadana. Tinc la sensació que en els propers anys aquest grau de conscienciació viurà un pic fonamental. Estem en un moment en què la gent s'està plantejant seriosament els beneficis del context industrial o productiu en el qual estem immersos i quins marges de reversió hi ha. Aquestes dues perspectives estan alimentant l'interès per la ciència ciutadana.

En l'àmbit de la creació i promoció cultural, quina rellevància té la participació ciutadana? Es podria dir que hi ha també un auge d'aquest tipus d'iniciatives basades en la participació? Hi ha algun exemple important?

Sens dubte. Estem vivint l'emergència d'un nou model cultural més inclusiu, més transversal, més transparent i més coparticipatiu del que hem heretat. Aquest nou model de la cultura el podríem definir com una nova institucionalitat. Aquest model, que estableix una correspondència amb aquestes voluntats d'anar cap a una democràcia més oberta en termes generals, no és aliè a un fenomen llargament larvat en l'àmbit artístic. Un exemple molt concret és [Ars Electronica](#) [7], el festival de cultura digital més important del món, que se celebra cada any a la ciutat austríaca de Linz. Si ens fixem en els premis dels últims anys, trobem artistes com [Paolo Cirio](#) [8], que fa un treball sobre els paradisos fiscals i sobre com la ciutadania, des de casa, amb un ordinador, pot subvertir-ne l'ordre mitjançant la compra d'accions d'empreses fantasma. Un altre premi va recaure en el projecte El Campo de Cebada, de Madrid, que recupera un mercat per a usos culturals i comunitaris. I estem parlant d'un festival d'art electrònic! Com dèiem abans, les fronteres estan totalment desbordades. Per tant, jo crec que la implicació de la ciutadania en tots aquells contextos que sent amb consciència que l'interpel·len va en augment.

El fet que les fronteres cada cop siguin més borroses i s'acabin superant sembla molt natural ara, i segurament encara ho serà més en el futur, però venim d'un marc mental i d'una educació que en termes generals ens ha inculcat el contrari: una delimitació i parcel·lació molt clara del coneixement.

Estem vivint un moment de canvi profund en els paradigmes socials, culturals i polítics. Conceptes inexorables com les categories de treball, oci, consumidor, productor, ciutadania o institució es troben en un procés de transformació. El cas de la ciència ciutadana és paradigmàtic. Ciència i ciutadania eren fins fa poc dues instàncies socials com l'aigua i l'oli. Ara s'està demostrant que la ciutadania pot participar en un àmbit amb certa tendència al solipsisme i a l'opacitat com la ciència. La ciutadania està desbordant les muralles de la ciència, està volent participar en la recerca i, a més, gràcies als nous dispositius tecnològics i altres dinàmiques, ho pot fer. Aquest procés de transformació determinarà en gran mesura la naturalesa de les societats i de les ciutats que tindrem en aquest nou segle.

Entrevista publicada a la secció 'Temps de Ciència' de la revista [El Temps](#) [9], el 13 de gener del 2017

Us recomanem la lectura d'aquestes línies mentre us prepareu per a [Interacció 17](#) [10]; els temes de què tracta hi seran molt presents.

[Inicieu sessió](#) [11] o [registreu-vos](#) [12] per a enviar comentaris

Etiquetes: ciència ciutadana

Etiquetes: Barcelona

Etiquetes: tecnologia

Etiquetes: arts plàstiques i visuals

Etiquetes: governança

Etiquetes: ciutats

Etiquetes: #interaccio17

- [13]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2017/oscar-abril-ascaso>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://decidim.barcelona/>

[3] <http://canodrom.com/reptebcn/>

[4] <https://www.edge.org/>

[5] <http://ecsa.citizen-science.net/>

[6] <http://www.ibercivis.es/>

[7] <http://www.aec.at/about/en/>

[8] <https://www.paolocirio.net/>

[9] <https://www.eltemps.cat/>

[10] <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2017/interaccio17-preprograma>

[11] <https://interaccio.diba.cat/>

[12] <https://interaccio.diba.cat/form/alta-comunitat>

[13] <https://interaccio.diba.cat/node/6935>